

LADISLAV SMOCEK:

"DR. BURKES EIENDOMMELIGE ETTERMIDDAG"

77
P. Mørk
77

Trøndelag teater
Teaterloftet

77/78

Egil Lorck

"DR. BURKES EIENDOMMELIGE ETTERMIDDAG"

I programmet:

Forestillingens instruktør	side	4
Om forfatteren	»	7
Cinoherni Klub	»	7
Rolleliste	»	9
Intervju med Smocek	»	11
Risikofylte komedier	»	14
Neste forestilling	»	15

Frøndelag teater

Administrasjon:

Kjell Stormoen	teatersjef
Kjell Hagan	økonomisjef
Knut Jensen	produksjonsleder
Tove Dahle	salgssekretær
May Selmer	informasjonssekretær

Styre:

Svend Hokstad (formann)
Elsa Skjerven
Kaare J. Tapper
Ida Yttri
Bodil Skjånes Dugstad
Harald Brenna
Finn Erlandsen

— Å ønske deg velkommen tilbake i ensemblet, Kimmen, er vel noe sent. Du har jo vært hos oss en stund — sånn til og fra oppgaver på Nationalteatret?

— Ja, jeg har på følelsen at både jeg og «Kierlighed uden strømper» som jeg var instruktør for har vært gjengangere siden premieren på Ringve høsten 1976. Etter den fulgte opprøving av stykket for hovedscenen, og i oktober ifjor justerte vi det for opptak av fjernsynet, sendt som søndagsmatiné den 18. desember.

— Men dette er ikke første gang du har engasjement ved Trøndelag Teater?

— Jeg kom hit i 1942 — som skuespiller. Teatret kom på den tiden under okkupasjonsmaktens styre, og det var av den grunn boikott av virksomheten. Regelen var at vi aldri spilte for færre enn ti, J. Barclay-Nitter, som da ble sjef, klarte allikevel å holde driften gående til 1944. Da ble alt innstilt, og folk som ble ledige sto i fare for å bli sendt i prosjektet «Sol i arbeid» — en form for arbeidstjeneste. Jeg sto med ryggsekken ferdig pakket i ferd med å flykte til Sverige da Einar Sissener samlet landets teatersjefer og fikk plassert de som ikke allerede hadde rømt av ensemblet rundt på forskjellige teatre.

— Og du havnet hvor?

— Jo, det var slik jeg først kom til Den Nationale Scene i Bergen. Jeg ble der til freden — for så å vende tilbake til Trondheim. Og her ble jeg i tre år — det blir fem tilsammen.

— **Oppgaver du vil nevne fra denne tiden?**

— Jeg var bl.a. med i som Pauline i «Nederlaget», og som Sønstegård i «Kranes Konditori» — og spilte en rekke komiske roller. Dessuten begynte jeg å sette iscene her, noe jeg senere har fortsatt med imellom oppgavene som skuespiller — både på Den Nationale Scene, Rogaland Teater, og Nationaltheatret — som jeg nå har permisjon fra.

— **Ser du det som en fordel å være skuespiller når du instruerer?**

— Dette er vel heller et spørsmål de jeg arbeider med må vurdere. For min egen del kan jeg si at jeg liker å bringe unge mennesker som trenger teknisk hjelp, en skuespillerinstruktør, videre — å gi dem sjansen ved å satse på dem og jobbe med dem.

— **Dr. Burke og hans merkelige opplevelser — har du noen tanker å formidle rundt Smoceks komedie?**

— Dette oppfatter jeg som en veldig teatral form for teater. All verdens velkjente teatertricks er tatt i bruk, og ytre sett skiller det seg ikke meget fra de gode, gammeldagse farsene. Bak dette tegner det seg perspektiver som har tilknytning til den absurde tradisjon: En skildring av menneskenes innerste vesen, og en avdekking av våre mer eller mindre ubevisste handlinger og reaksjoner. Det anskueliggjør krefter som eksisterer i oss som et «mørkeloft» hvor vi har lagret ting vi ikke er klar over at vi eier — eller trekk som hverdagens maske ikke kan bruke. Disse ynkelige, utilfredsstilte menneskene hos Smocek representerer derfor like meget hver og en av oss, uansett hvor pyntelige og vellykket vi virker på utsiden. Burke overrasker seg selv like meget som publikum i sin handlemåte. Smocek viser mennesker i ymse faser og forhold — hvordan man lett kan komme dit hen man aldri hadde ønsket seg.

— **Dette er et tsjekkisk stykke, og en naturlig tanke er dets eventuelle politiske aspekter.**

— Selvfølgelig inneholder det politiske allusjoner. Uten eksplisitt å understreke det har jeg tro på forfatterens evne til å rekke frem også på dette punktet — og jeg håper at publikum, etter å ha ledd seg gjennom forestillingen, senere vil «oppleve» tankekors latteren tidligere har skygget over.

Eva Lunde

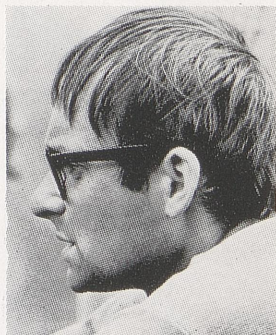
Egil Lorck

Helga Wendelborg

Leif Jacobsen

OM FORFATTEREN

Ladislav Smocek er født i Plzen i Tsjekkoslovakia 24. september 1932. Han er utdannet regissør fra det statlige teaterakademi i Praha, og begynte i 50-årene å skrive prosa. Hans første stykke for teater, Picnic, er skrevet spesielt for Cinoherni Klub (se nedenfor). Siden fulgte, foruten kveldens forestilling, bl.a. Labyrinten, Han er for tiden free-lance, og er arbeidsmessig fremdeles løselig tilknyttet Cinoherni Klub.

Han er for tiden free-lance, og er arbeidsmessig fremdeles løselig tilknyttet Cinoherni Klub.

CINOHERNI KLUB

I april 1965 tok Ladislav Smocek, Jaroslav Vostry og Jan Kacer (en av de mest talentfulle regissører og skuespillere i Tsjekkoslovakia) initiativet til å starte Cinoherni Klub — et teater som opponerte mot den tradisjonelle dramaturgi og ville prøve nye veier. Akrobatikk og fysisk utfoldelse ble en viktig bestanddel av deres uttrykksmidler — som protest mot overpsykologisering i de etablerte teaterformer. Vostry var den ledende teoretiker og kunstnerisk leder — hans innflytelse på både repertoar og spillestil skulle komme til å gi Cinoherni Klub dens profil. Teatret var fra starten av subsidiert av staten med 50%, resten måtte dekkes av egne inntekter fra billettsalg. I 1973 ble Vostry suspendert — han var uønsket av myndighetene. Politisk sensur ble innført — og man vet idag ikke hvorvidt et stykke får spilles før de som sitter med makten har overvært generalprøven og gitt sin sanksjon. I den siste tiden er oppførelser av Hamlet og Mutter Courage blitt stoppet før premiere av politiske grunner. Staten bærer idag alle utgiftene — og sitter dermed med makten også i kultursammenheng. Smocek er, som tidligere nevnt fremdeles knyttet til Cinoherni Klub, men kun som free-lanceinstruktør.

"DR. BURKES EIENDOMM

En komisk f

av Ladisla

Oversatt av

Inspisient : Geir Nergaard
Sufflør : Anne Krigsvoll
Lys : Bjørn Høyem
Lyd : Jan E. Indergaard
Rekvisitør : Per Helge Arntzen
Frisører : Jenny Krogstad /
Randi Bernhardsen

Scenemester : Audun Solbu
Lysmester : Bjørn Høyem

Kostymer og dekorasjoner er produsert i teatrets egne verksteder.

Foto fra prøvene: Roar Øhlander
Omslag: Alistair Powell

MELIGE ETTERMIDDAG"

arse i én akt

v Smocek
May Selmer

Regi : Elna Kimmestad
Scenografi : Alistair Powell

De som er med:

Dr. Burke : Egil Lorck
Outechova : Eva Lunde
Svatava : Helga Wendelborg
Tichy : Leif Jacobsen
Vaclav Vaclav : Øystein Langeland

Programredaksjon: May Selmer
Ansvarlig utgiver: Kjell Stormoen

Premiere 6. januar

Eva Lunde og Helga Wendelborg

Samtale med Ladislav Smocek — gjengitt i et program fra et nordisk teaterseminar i Holstebro.

— Deres komedie PICNIC er rent formelt forskjellig fra Deres tidligere stykker, LABYRINTEN og DR. BURKES EIENDOMMELIGE ETTERMIDDAG.

Hvor har De hentet inspirasjon fra til å skape Dr. Burkes skikkelse og hvilke var Deres intensjoner?

— Jeg tror at mine stykker skiller seg fra hverandre bare på overflaten. Akkurat som et symfonisk verk skiller seg fra et klaverstykke av samme komponist. Hva Dr. Burke angår, så hadde jeg til å begynne med intet bestemt formål. Følte bare intuitivt én bestemt situasjon, heltenes skikkelse og de andre personene i stykket. For meg var det litt av et eventyr å se hvordan stykket ble til på papiret. Under skrivningsprosessen skjedde det at personene handlet av seg selv og ofte på en helt uventet måte. Jeg måtte spille de rollene som ikke lyktes for meg selv. En ekte intensjon blir til resultat på en helt ubevisst måte. Som utgangspunkt for litterære intensjoner er det sannsynlig at man finner ønsket om å reagere på en total måte overfor de fenomener som omgir oss. Intensjonen er begrenset av den utvalgte situasjon, d.v.s. av forfatterens egne erfaringer. Dr. Burke forsøker å være en analyse av en bestemt personlighet, som er underkastet en prøve, alt i en tragikomisk farsestil. Betraktet fra en spesiell synsvinkel forener de edle motiver seg med brutaliteten og volden, og de danser sammen en kvadrille. De tingene jeg liker best, kan jeg med sikkerhet si at jeg har skrevet for noen få venner. Det er for det meste psykologer og psykiatere, som har vist den største og best kvalifiserte forståelse for Dr. Burke.

— De er jo både forfatter og regissør. Hvordan mener De forholdet mellom disse to funksjoner bør være?

— Det er mitt inntrykk at mer enn en regissør nærer den ambisjon å bli forfatter. Mitt opprinnelige yrke er regissørens. For noen år siden ville det aldri falt meg inn at jeg en dag skulle skrive for teatret. Som regissør har jeg alltid hatt tendens til å forandre og forbedre de dramatiske tekstene. Det forekommer meg å være en av regissørens oppgaver. Når jeg nå har anledning til å sette mine egne stykker i scene, har jeg en følelse av renhet og i en viss grad av helhet.

Leif Jacobsen

— Alle Deres stykker er blitt iscenesatt for første gang på Cinoherni Klub. Hva er det som får dem til å foretrekke dette teatret?

— Det gir meg en frihetsfølelse. Cinoherni Klub ble stiftet blant venner.

— Man holder på å lage film over Deres stykke PICNIC. Hva er Deres mening om forholdet teater-film? Det er kjent at Cinoherni Klub interesserer seg på en særegen måte for å omskape sine egne teaterforestillinger til filmer.

— I de to årene vårt teater har eksistert har tre filmregissører satt i scene hos oss. Når man kommer inn i teatersalen, får man følelse av at forestillingen blir spilt for venner. Til og med den siste rad stoler er meget nær scenen. Det er klart at et slikt «miljø» virker befriende på en filmregissører satt iscene hos oss. Når man dristige typen — og her frigjør han seg fra alle hemninger for å sette iscene en teaterforestilling. Også det motsatte er tilfelle: våre skuespillere medvirker ofte i filmer fordi de foran et kamera ikke behøver å forandre deres spillestil.

Egil Lorck

Øystein Langeland

Dette er et utdrag fra en artikkel Jaroslav Vostry har skrevet om Smoceks komedier. Av plasshensyn har redaksjonen kun trukket ut de betraktninger som spesielt berører kveldens forestilling.

RISIKOFYLTE KOMEDIER

Ladislav Smoceks første teaterstykke het Picnic: et drama om fem amerikanske soldater som under 2. verdenskrig kjempet mot japanere i en stillehavsjungel. Dramaets miljø er altså naturens. Her dreier det seg imidlertid ikke om mennesket i pakt med naturen, i det minste om man oppfatter naturen kun som miljø. Anderledes forholder det seg med heltenes «natur». Konfliktene i Smoceks stykker har alltid på en eller annen måte sitt opphav i den menneskelige «natur»; natur oppfattet i hele dens bredde ...

Menneskene i Smoceks stykker er ofte svake, ja ynkelige. I komedien Dr. Burkes eiendommelige ettermiddag gjør man til og med alt for at skikkelsene på scenen skal være så ekle som mulig. Av alle gjelder dette mest Svatava: denne 40-årige piken er virkelige **en naturens lek**. Jeg har en følelse av at dette er en ganske treffende karakteristikk av det bildet Smocek har av menneskene: i hans leker befinner menneskene seg faktisk i naturens hender; uansett om det gjelder den iboende natur, eller den øvrige natur, eventuelt andre menneskers natur. Forresten finnes en gyldig betegnelse som er i samsvar med den grunnregel Smocek som oftest går ut fra: Det groteske prinsipp. Heltene i Smoceks stykker er, la oss si, reduserte mennesker: en rekke av dem er begrenset til en eneste uforanderlig stillings-

tagen, til en eneste psykisk gest. En slik begrensning er motsatsen til den frie menneskelige utfoldelse. Utilfredsstilte er imidlertid også de øvrige; la oss ta komedien Dr. Burkes eiendommelige ettermiddag: hvem er disse heltene? To ungarer, en gammel frøken, en mann uten kone og en kvinne uten mann; kan utilfredsstillelsen presenteres mer demonstrativt? Tilfredsstillelsen hos Smocek oppnås alltid på samme måte: den kommer plutselig, er falsk, ødeleggende, negativ. Gjennom voldsnyttelse oppnår Smoceks helter en parodisk frihet. Den menneskelige realisasjon av hans skikkelser er vanligvis parodiske; men bemerk: parodisk, ikke parodiert.

J. Vostry

Neste forestilling på Teaterloftet: «TYREN OG JOMFRUEN»

Den 38 år gamle forfatteren Knut Faldbakken har til nå gjort seg mest bemerket som romanforfatter — og da også på grunn av de noe kontroversielle emner han tar opp i bøkene sine. Han debuterte som dramatiker med skuespillet «Tyren og Jomfruen», og sett fra et konvensjonelt synspunkt berører han også her medmenneskelige forhold det tradisjonelt ikke snakkes åpent om — eller avdekkes på en scene.

Det dreier seg i utgangspunktet om en homofil gutt, Freddy, som ved en tilfeldighet kommer til å måtte dele sin trange hybel med Lillian for å hjelpe henne over en akutt, vanskelig situasjon. Samværet, og det forhold han får til henne, som er totalt forskjellig fra ham på alle måter, gjør at Freddy litt etter litt kryper ut av det skall han har kapslet seg inn i. Lillian og hennes mangel på ansvarsfølelse blir en utfordring for ham, og gjennom omsorg og selvpålagt moralsk plikt vokser Freddy som menneske. Den tidligere usikkerhet og uselvstendighet viker etter hvert som de forpliktelser han tar på seg øker — han finner til slutt en sosial og menneskelig trygghet basert på det han er i kraft av seg selv. Problematikken er almenyldig — stykket omhandler ikke først og fremst de homofiles spesielle vanskeligheter — men det å finne en fast forankring i tilværelsen uansett hvilke forutsetninger man stiller med som ballast.

Helga Wendelborg.

Eva Lunde.

Oystein Langeland.